

महाकर्तपको सर्वमिता

महाकर्तपको सम्भन्ना दिलाउने दिन आज। ह्य वर्षाअधि गएको भूकम्पले भएपै नौ हजार नेपालीको ज्यान लिएको थियो। त्यसबेला भृत्यकामा भौतिक संरचनाहरु आज पनि पूर्णरूपले ठडिएका छैनन्। त्यस दिनको त्रासदी नेपालीको मन-मस्तिष्कबाट अभै हराएको छैन।

२०७२ साल बैशाख १२ गते मध्याह्न एकाएक देश नै त्रासमा परेको थियो। खासगरी ग्रामीण क्षेत्रमा भूकम्पका कारण बढी क्षति हुन पुग्यो। राजधानी काठमाडौंमा पुराना राष्ट्रिय गौरव र महत्वका भीमसेन स्तम्भ, काष्ठमण्डप जस्ता ऐतिहासिक संरचना धराशायी बने। अन्य थुप्रै भौतिक, आर्थिक र मानवीय क्षति व्यहोरेको देश आज पनि त्यसको प्रभावबाट मुक्त हुन सकिरहेको छैन। यद्यपि प्रधानमन्त्री भीमसेन थापाले निर्माण गरेको स्तम्भ (धरहरा) पुनर्निर्माण पछि आज सर्वजनिक हुँदैष, गोर्खा बारपाकका भूकम्प पीडितको थातथलो पनि पुनर्निर्माण भएका छन्। तर, सबै संरचनाहरु तयार भइसकेका छैनन्।

नेपाल भूकम्पीय जोखिमका दृष्टिले उच्च जोखिममा रहेको विज्ञहरूले बताएका छन्। जोखिम उच्च भएका आधारमा त्यसबाट बच्न र न्यूनीकरण गर्न आधिकारिक निकायबाट ठोस पहल भएको छैन। प्राकृतिक विपदा बाजा बजाएर वा सुचना दिएर आउँदैन, त्यसैले त्यसको सामना र प्रतिरक्षा गर्न हामीले प्रभावकारी पहल गर्नुपर्दछ। त्यसैरी जनजागरण, जनन्यतासँगै भौतिक संरचना निर्माणमा जोड दिनुपर्दछ। प्रकृतिसँग सिड जोडन त सकिंदैन, तर त्यस अनुकूलन भएर बाँच्न सक्नुमा मानव हुनुको सार्थकता रहन्छ। वि.स. १५५० सालको महाभूकम्प भोजनेहरु शायद थोरैमात्र बाँकी छौं, तर पछिलो भूकम्पको सन्त्रास धेरै नेपालीको मनमा अभै कायम छ। त्यसपछिका पराक्रम्पर्हमा तसिएको मनलाई निश्चिन्त बनाउन भरपर्दो वातावरण तयार गर्न अभै बाँकी छ।

ह्य वर्षाअधिको आजको दिन र त्यसपछि लगातारको पराक्रम्पनका कारण वाइस हजार तीन सय जनाभन्दा बढी मानिस घाइते भएका थिए। राष्ट्रिय योजना आयोगको तथ्यांक अनुसार नौ लाखभन्दा बढी घर ध्वस्त भए। त्यसैले भौतिक विकास र समृद्धिका लागि बीस वर्षपछि धकेलेको महाभूकम्पको सम्भन्ना गर्दै सम्भावित विपदासँग लड्न, न्यूनीकरण र प्रतिरक्षाका उपायहरु तथा जागरण दिलाउन यो दिनले सम्बन्धित निकाय र सरकारलाई प्रेरित गरोस्। देशको ऐतिहासिक पहिचान राख्ने स्तम्भ पुनः ठडिएको छ, त्यसको उचाइले नेपाली जातिको शिर उचो पारोस्। काष्ठमण्डप, दरवार स्क्वायर जस्ता सांस्कृतिक पहिचानले चाँडै राजधानीलाई सुशोभित गर्न पाओसू। भूकम्पले गरेको क्षति, पुनर्निर्माणमा भएको बेरिति र नेताहरुको नियतिबाट सिक्कै र सचेत हुँदै अघि बद्नुपर्दछ। प्रकृतिसँग विज्ञान पराजीत नै हुन्छ भन्ने सत्यलाई आत्मसात गरैं। महासन्त्रासको त्यो क्षण र त्यसले गरेको अपूरणीय क्षतिबाट आहत परिवारजनप्रति सद्भावसहित भूकम्पमा परी जीवन गुमाउन बाध्य सम्पूर्ण मानवप्रति श्रद्धासुमन अर्पण गरैं।

सामाजिक सञ्जाल

कोरोना महामारी दिनप्रतिदिन बढाए गरेको अवस्थामा केही दिनांकी सरकारले २५ जनाभन्दा बढी भेला नहुने भनेर निर्णय गरे पनि त्यो निर्णयको मसी सुनन नपाउँदै सरकार आफैले उल्लंघन गरेको छ। त्यसको उदाहरण हो आजको धरहरा उद्घाटनको दृश्य।

- सुशीला संगीता

कोही रोजगारी, कोही शिक्षा, कोही स्वास्थ्यका सिलसिलामा भारत गएका छन्। त्यसरी नै भारतीयहरु पनि हायो देशमा आएका छन्। दुवेतरिका तिनीहलाई आ-आफ्नो देश फर्किन दुई-चार दिनको नियन्त्रित समय दिएर, बोर्डर द्वापारा पार्दा कसो होल।

- गौरीशंकर गुप्ता (टिकु)

पहिला ज्यान त्यसपछि ज्ञान

पूर्णबहादुर कर्की

प्रेवेश गर्ने हो भने यसको उपचार मुलुकले धान्न सक्ने अवस्था देखिँदैन। विश्वको २२ बटाभन्दा बढी देशमा फैलिएको यो भेरिअटबाट नेपाल अछुतो रहला भन्न सकिँदैन र आधार पनि छैन। अफै खुल्ला सिमानाबाट अहिलेसम्प भइरहेको निवार्ध आवागमन धातक बन्दै गइरहेको छ।

संक्रमणको उच्च जोखिममा रहेको संकेत मुलुकले पाइसकेको छ। गत वर्ष एक-दुई जनामा संक्रमण देखिएको बला मुलुक पूर्णरूपमा बन्दाबन्दी भइसकेको थियो। सरकार निकै आलोचित पनि भयो। यही भस्कोले अहिलेसम्प सरकार तर्सिएको छ। स्थिती अनियन्त्रित हुन लापासम्प सरकार मुकदर्शक बनेको छ।

बन्दाबन्दी चाहाना होइन, तर बाध्यता बन्न सक्छ। औंकडाले यो स्थिति नजिक त्याइसकेको छ। संकट आपाएँ ज्यान बचाउनको विकल्प पनि छैन। अहिले राज्य स्वयम् निरीह देखिएको

स्थानीय तहले आफ्नो श्वेत्रको स्वास्थ्य अवस्था हेरेर सोही बगोजिम गर्ने गराउने भनिए पनि स्थानीय तहका सरकारे आ-आफ्ने अङ्गृही र लिँडेढिपी कायमै राखेर लाखौं बालबालिकाको भविष्यत्रित बेखवार गरेको छ। विद्यालयमा स्वास्थ्य जोखिम दिनानुदिन बढिँदै।

युक्ते भेरिअटको लहरले छायाप्य छोपीसकदा समेत भौगोलिक रूपमा बन्दाबन्दी वा प्रतिबन्धात्मक आदेश लागू गर्दै कुनै पनि परिणाम सकारात्मक आउनसक्ने देखिँदैन खासगरी विद्यालयको शैक्षिक उपलब्ध हासिल गर्ने होस् वा शैक्षिकसत्र बचाउन होस् कुनै पनि सचालत सकारात्मक बन्न सक्ने देखिँदैन। स्वास्थ्य मन्त्रालयले चेतावनी दिइरहेया यसको पालना हुन सकिहेको छैन। प्रतिबन्धात्मक आदेशको पालना र कार्यान्वयन भएका छैनन्। सडक र पुलको सीमाना लगाएर विद्यालय खोल्ने र बन्द गर्ने गरिएको छ। बन्द गरिएका विद्यालय र

छ। राजनीतिक दल, संघ-संगठन, स्थानीय सरकार र संघीय सरकार सबै लाचार देखिँदैन। कानून निर्माण र कार्यान्वयनमा परिवर्तन नभएका स्थानीय सरकारका काँधमा जिम्मेवारी थोराने, पानी माथिको ओभानो भनिए रै द्वै चरित्र भएको संघीय सरकारको आदेश मान्न कोही पनि त्यार देखिँदैन।

स्वास्थ्य मन्त्रालय र स्वास्थ्य विज्ञले बारम्बार संकटको चेतावनी दिइरहे पनि मुलुकलाई स्वास्थ्य संकटको भुमिरीमा फसाउन राज्य नै उद्यत देखिएको छ। राज्य मौन छ। स्वास्थ्य मन्त्रालयदेखि अन्य मन्त्रालय र विभागबीच कहीकै कुनै पनि विषयमा तालमेल देखिँदैन।

स्वास्थ्य संस्थाका विद्यार्थीको पठनपाठन ठप्प छ। खुल्ला गरिएका विद्यालयका विद्यार्थी लापरवाहीका साथ यत्रत्र भीडभाड गरिएको छन्। अभिभावकहरु जोखिम मोलेर बालबालिकालाई विद्यालय पठाइदैको छ।

विद्यालयमा विद्यार्थीले कुनै किसिमको स्वास्थ्य मापदण्ड अपनाएको देखिँदैन। विद्यार्थीले मास्क लगाएका छैनन्। लगाए हाले पनि त्यो स्वास्थ्य मापदण्ड अनुसार छैन र गराउन राज्य पनि सम्भव छैन। भौतिक दूरी कायम गरिएको छैन र सम्भव पनि छैन। एउटा बोज्चमा चार-पाँच जना सौंपै बस्ने, एउटा बोलतको पानी पिउने, द्वावलेट बाथरूम सम्हूमै जाने, सौंपै खेल्ने, क्यान्टीनमा सौंपै खाले विषयमा हुन्ने देखिँदैन।

अब छ वर्षापछि पनि भयो भएका छन्। ग्रामीण धरहरुका स्वरूप पनि परिवर्तन भएको छ- भूकम्पाले। त्यो विपत्तिमा नेपालप्रति विश्व नै सहानुभूति देखाए। उनीहरूले राहत, उपचारकमीदेखि आर्थिक सहयोग उपलब्ध गराएका थिए। हुन पनि त्यो भूकम्पको मार गरीब परिवर्माणि नै पैन छन्।

हजारीको ज्यान लिने त्यो महाभूकम्प अनि त्यसपछिका अनीगाती प्राकृतिकमा प्रकृतिसँगै मानव संरचनाहरुले खुँडा टेकेको थिए। अनि मानवको सम्बन्ध र घरको तल्ला होइन मनको सन्तोषले गरेको थिए। अझै छ वर्षापछि पनि भयो भएका उनुः उन्ने संरचना अनि निर्माणले विद्यार्थीले देखिँदैन भयो हासीले कति संजिले अनि छिँडे महाभूकम्पलाई भुल्न्यौ भन्ने पनि भयो हुन्छ। भूकम्पको नाश, विवोग अनि ज्ञान सबै कुरालाई आत्मसात गर्दै अघि बद्न जरुरी देखिँन्छ।

दरबार स्क्यावरहरु अभै पनि निर्माणकै क्रममा छन्। काष्ठमण्डप पनि बन्दै छ। २०७२ को भूकम्पले घरका संरचना भयो र घरहरालाई पुनर्निर्माण गर्ने अघि बद्न जरुरी देखिँन्छ।

नेपाल भूकम्पीय जोखिमका हिसाबले पनि उच्च जोखिममा रहेको देश हो। भूकम्पीय जोखिमको उच्चता भएरपनि जोखिम न्यूनीकरणका लागि भयो भने खास पहल भएको पाइँदैन भूकम्प कुनै जानाऊ दिएर आउँदैन। तसर्थ, अबका दिमा भूकम्पीय विवारण र जनधनको नाश कम गर्न संरचना निर्माणका काठाई।

अब यस वर्ष भयो भने धरहरा लगायत ऐतिहासिक संरचनाले स्वरूप पाउन्। प्रृथिवीसँग सामान गर्ने निर्माण नसक्ने देखिँदैन भूकम्प कुनै जानाऊ दिएर आउँदैन। तसर्थ, अबका दिमा भूकम्प

बौद्धिक अपाङ्गता भएकाहरुका लागि तालिम

■ रत्नबहादुर बनेत

विर्तमोड, बैशाख ११। विर्तमोड नगरपालिकाको आयोजना तथा लेखांजोखा केन्द्र भाषापाको व्यवस्थापनमा अपाङ्गता भएका बालबालिकाका लागि पोषिमर गहना र सिसापांसे माला निर्माण सम्बन्धी एक मितिने सिपमूलक तालिम सम्पन्न भएको छ ।

दुर्गा माति गरामनीका प्रधानाध्यापक कृष्णप्रसाद पाठकको अध्यक्षता तथा विर्तमोड नगरपालिका प्रमुख श्रवक्षमार शिवाकीर्तीको प्रमुख अतिथ्यमा भएको तालिम समापन कार्यक्रममा शिक्षा युवा तथा खेलकुद शाखाका उपसचिव तिलचन भण्डारीले कार्यक्रमको औचित्यसहित स्वागत

गरेका थिए ।

सम्नुन्नत नेपालकी प्रमिला आचार्य प्रसाईले सहजीकरण गरेको तालिममा विर्तमोड क्षेत्रका बौद्धिक अपाङ्गता भएका १० जना बालबालिकाको सहभागिता रहेको थिए । दुर्गा माति र विराट आधारभूत विद्यालयमा अध्ययनरत तथा अध्ययन ढोकेका बालबालिकाकालाई आत्मनिर्भर बनाउने उद्देश्यले तालिम सञ्चालन गरिएको विराट आधारभूत विद्यालयका प्रधानाध्यापक बीप्रसाद वार्सेकोटाले जानकारी दिए ।

कार्यक्रममा तालिमका क्रममा निर्माण गरिएका टप, जागृतिमाला, पृष्ठीचीट माला लगायत सामग्री प्रदर्शन गरिएको थिए । शिक्षा विकास तथा समन्वय

एकाइ प्रमुख राजकुमार विश्वकर्मा, सम्नुन्नत नेपालकी अध्यक्ष कोपिला बस्नेत, व्यवसायिक महिलाहरुको अन्तर्राष्ट्रीय सगठनको पूर्व नेतृ निर्माण बस्नेत लगायतले श्रमकामना मन्त्रिय राखेको कार्यक्रमको सञ्चालन लेखांजोखा तथा परामर्श केन्द्र भाषाकी संयोजक लुना शिवाकोटीले गरेकी थिएन् ।

यसैबीच, बौद्धिक अपाङ्गता भएका बालबालिकाको वृत्तिविकास र आर्थिक उन्नयन गर्ने उद्देश्यले वितमोड क्षेत्रका अपाङ्गता भएका बालबालिकाका अभिभावकहरुको भेलाले कुसुम पौड़्यालाको अध्यक्षतामा सिर्जनशील बौद्धिक अपाङ्गता आमा सम्हाह गठन गरेको छ । समूहको उपाध्यक्षमा इन्द्रमाया निर्माणमा, सचिव निर्माण गुरुङ, सहसद्यत्र भीमा बस्नेत, क्षेत्राध्यक्ष उमा शिरौला रहेका छन् । त्यसैवै सदस्यहरुमा एकमाया विश्वकर्मा, उमा कड्डरिया, कमला थपलिया, अधिकारी भट्टार्ड र धनकुमारी गुरुङ रहेका छन् ।

त्यसैगरी बीप्रसाद वार्सेकोटालो संयोजकत्वमा सात सदस्यीय सल्लाहकार समिति गठन गरिएको छ । समितिका सदस्यहरुमा लुना शिवाकोटी, भट्टकला प्रसाई, कृष्णकुमारी दुलाल, कोपिला बस्नेत, प्रमिला प्रसाई र दीपक थापा रहेका छन् ।

दुर्घटनामा एक जनाको मृत्यु

इलाम, बैशाख ११। इलामको सूर्योदय नगरपालिका-५ गोरखका २२ वर्षीय मुकुना प्रधानको आफैले चलाएको मोटरसाइकल अनियन्त्रित भई दुर्घटना हुँदा मृत्यु भएको छ ।

साही स्थानमा भन्ज्याडाट गोरखतर्फ जाँदै गरेको मे ३ प १६२० नम्बरको मोटरसाइकल आफैले अनियन्त्रित भई दुर्घटना हुँदा गम्भीर घाइते भएका चालक प्रधानको उपचारका लागि प्रिक्कल अस्पताल पुऱ्याउन साथ मृत्यु भएको इलाका प्रहरी कायालय गर्नुपर्न जानाएको छ ।

दुर्घटनामा जानकारी दिएको छ ।

साही स्थानमा भन्ज्याडाट गोरखतर्फ जाँदै गरेको मे ३ प १६२० नम्बरको मोटरसाइकल आफैले अनियन्त्रित भई दुर्घटना हुँदा गम्भीर घाइते भएका चालक प्रधानको उपचारका लागि प्रिक्कल अस्पताल पुऱ्याउन साथ मृत्यु भएको इलाका प्रहरी कायालय गर्नुपर्न जानाएको छ ।

दुर्घटनामा जानकारी दिएको छ ।

साही स्थानमा भन्ज्याडाट गोरखतर्फ जाँदै गरेको मे ३ प १६२० नम्बरको मोटरसाइकल आफैले अनियन्त्रित भई दुर्घटना हुँदा गम्भीर घाइते भएका चालक प्रधानको उपचारका लागि प्रिक्कल अस्पताल पुऱ्याउन साथ मृत्यु भएको इलाका प्रहरी कायालय गर्नुपर्न जानाएको छ ।

दुर्घटनामा जानकारी दिएको छ ।

साही स्थानमा जानकारी दिएको छ ।